

ПРЕЗУМПЦІЯ НЕВИНУВАТОСТІ: МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ, КОНСТИТУЦІЙНІ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНІ МОДЕЛІ, ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

PRESUMPTION OF INNOCENCE: INTERNATIONAL STANDARDS, CONSTITUTIONAL AND PROCEDURAL MODELS, LEGAL POSITIONS OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

Карпенко М.О., к.ю.н.,

доцент кафедри кримінального процесу

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Туманянц А.Р., к.ю.н.,

доцент кафедри кримінального процесу

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Стаття присвячена одній з фундаментальних гарантій захисту прав людини у кримінальному провадженні – презумпції невинуватості, яка розглядається крізь призму як національного конституційного регулювання, так і міжнародно-правових стандартів, закріплених у Загальній декларації прав людини 1948 р., Міжнародному пакті про громадянські та політичні права 1966 р. та Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. Авторами здійснено порівняльний аналіз змісту та обсягу правових гарантій, що впливають із засади презумпції невинуватості у зазначених джерелах, а також акцентовано увагу на відмінностях у підходах до його закріплення й реалізації.

У центрі дослідження перебуває положення ст. 62 Конституції України, згідно з якою особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду. Вказана норма надає ширший захист, ніж більшість міжнародних актів, адже імперативно пов'язує спростування презумпції невинуватості як із законним порядком доведення вини особи, так й ухваленням обвинувального вироку суду, що набрав законної сили. Це суттєво посилює гарантії недоторканності особи, оскільки унеможливорює будь-які інші офіційні чи неофіційні сумніви щодо її невинуватості.

У статті також продемонстровано, що міжнародні акти концентруються переважно на процесуальному аспекті презумпції невинуватості – забороні визнавати особу винною без суду, покладенні тягаря доказування на сторону обвинувачення та забезпеченні права на захист. Водночас українська Конституція й кримінальне процесуальне законодавство поєднують процесуальний та матеріально-правовий виміри цієї засади. Зокрема, Кримінальний процесуальний кодекс України встановлює чіткий стандарт доведення вини – «поза розумним сумнівом», що відповідає сучасним міжнародним тенденціям і практиці Європейського суду з прав людини, але при цьому відображає власну національну специфіку.

Особлива увага приділяється практиці Конституційного Суду України, який у своїх рішеннях неодноразово наголошував на тому, що презумпція невинуватості має загальнообов'язковий характер і поширюється на всі органи державної влади та посадових осіб. Аналізується також практика ЄСПЛ, що розкриває зміст цієї засади не лише в межах кримінального процесу, а й у площині суспільної комунікації. Європейський суд послідовно підкреслює, що навіть публічні висловлювання політиків, представників правоохоронних органів чи суддів, які можуть створити враження про вину особи до ухвалення вироку, становлять порушення презумпції невинуватості.

Ключові слова: презумпція невинуватості, засади кримінального провадження, міжнародні стандарти, кримінальний процес, практика ЄСПЛ, правові позиції Конституційного Суду України.

This article addresses one of the fundamental guarantees of the protection of human rights in criminal proceedings – the presumption of innocence. The analysis is undertaken through the prism of both national constitutional regulation and international legal standards enshrined in the Universal Declaration of Human Rights (1948), the International Covenant on Civil and Political Rights (1966), and the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (1950). The authors conduct a comparative examination of the content and scope of the legal guarantees deriving from the principle of the presumption of innocence in the aforementioned sources, while also drawing attention to the differences in approaches to its formulation and implementation.

The focal point of the study is Article 62 of the Constitution of Ukraine, which stipulates that an individual shall be deemed innocent of committing a crime and shall not be subjected to criminal punishment until his or her guilt has been proven in accordance with the law and confirmed by a guilty verdict of a court. This provision affords broader protection than that contained in most international instruments, as it imperatively links the rebuttal of the presumption of innocence both to a lawful procedure of proving guilt and to the adoption of a final court conviction. Such a framework substantially reinforces the guarantees of personal inviolability, as it precludes any alternative official or unofficial insinuations of guilt.

The article further demonstrates that international legal instruments concentrate primarily on the procedural dimension of the presumption of innocence, namely: the prohibition of declaring a person guilty absent a judicial decision; the imposition of the burden of proof on the prosecution; and the guarantee of the right to defense. By contrast, the Ukrainian Constitution and criminal procedure legislation combine both procedural and substantive-legal dimensions of the principle. In particular, the Criminal Procedure Code of Ukraine establishes a clear evidentiary standard of proof of guilt – “beyond reasonable doubt” – which corresponds to prevailing international trends and the jurisprudence of the European Court of Human Rights, while at the same time reflecting a distinct national specificity.

Particular attention is devoted to the jurisprudence of the Constitutional Court of Ukraine, which has consistently underscored in its decisions that the presumption of innocence is universally binding and extends to all public authorities and officials. The article also considers the case law of the European Court of Human Rights, which elucidates the scope of this principle not only within the confines of criminal proceedings but also in the broader domain of public discourse. The Court has repeatedly stressed that even public statements by politicians, law enforcement officials, or judges that may convey the impression of a person's guilt prior to the delivery of a judicial verdict constitute a violation of the presumption of innocence.

Key words: presumption of innocence, criminal procedure principles, international standards, criminal justice process, jurisprudence of the European Court of Human Rights (ECHR), legal positions of the Constitutional Court of Ukraine.

Презумпція невинуватості є однією із загальних засад кримінального провадження та фундаментальною гарантією прав людини. Вона втілює ідею, що особа вважається невинуватою, доки її винуватість не буде доведена у встановленому законом порядку і підтверджена обвинувальним вироком суду. Такий підхід відображає пріоритет людської гідності та захисту від свавілля держави.

У правовій культурі презумпція невинуватості символізує цивілізаційний вибір суспільства на користь права, а не сили. Ще Вольтер у творі «*Задиґ, або Талан*» зазначав: «Краще ризикнути врятувати винного, ніж засудити невинного» [1]. Подібна ідея також була висловлена англійським юристом Вільямом Блекстоуном у його «*Коментарях до законів Англії*» й отримала назву коефіцієнт Блекстоуна: «Краще, щоб десять винних осіб уникли покарання, ніж одна невинна особа постраждала» [2].

Існування правил щодо презумпції невинуватості можна відслідкувати ще за часів появи та дії положень римського права. Постулати: «*Ei incumbit probatio, qui dicit, non qui negat*», а саме, «тягар доказування лежить на тому, хто стверджує, а не на тому хто заперечує»; та «*In dubio pro reo*» – «за наявності сумнівів справа вирішується на користь підсудного чи відповідача», стали основою цього принципу та визначають його зміст й на сьогодні.

Презумпція невинуватості, будучи фундаментальною гарантією прав людини, виступає важливим елементом верховенства права.

Визнання державою людини, її життя і здоров'я, честі та гідності, недоторканності й безпеки найвищою соціальною цінністю (ст. 3 Конституції України) свідчить про істотну зміну пріоритетів, демократизацію суспільства та його прагнення до побудови правової держави. Одним із ключових елементів такої держави є принцип пов'язаності державної влади правами і свободами людини та громадянина.

Статтею 62 Конституція України встановлено, що особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду. Ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні злочину. Обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях. Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь. Слід звернути увагу, що Основний закон не відносить презумпцію невинуватості до основних засад судочинства (ст. 129), і це є цілком логічним, оскільки її реалізація не притаманна всім її формам. Разом з тим у Конституції України закріплюється, що законом можуть бути визначені також інші засади судочинства.

Ключовими компонентами презумпції невинуватості, що характеризують її інституційну складову, є: (1) тягар доказування лежить на стороні обвинувачення; (2) усі непереборні сумніви тлумачаться на користь обвинуваченого (*in dubio pro reo*); (3) право на мовчання та заборона примусу до самообвинувачення; (4) заборона публічного осуду особи до ухвалення вироку суду.

Конституційний Суд України неодноразово наголошував на системному характері цієї засади. У рішенні від 20 жовтня 2011 р. № 12-рп/2011 підкреслено, що презумпція невинуватості поширюється на всі стадії кримінального провадження і має безпосередню дію [3].

Релевантними запропонованої в статті проблематики є й інші правові позиції Конституційного Суду України щодо презумпції невинуватості, які дозволяють простежити розуміння органу конституційної юрисдикції щодо окресленого питання. Зокрема, ним висловлені наступні тези:

– важливою гарантією дотримання прав підозрюваного та обвинуваченого в кримінальному процесі та обов'язковою складовою справедливого судового розгляду є презумпція невинуватості. Конституційний Суд України зауважує, що елементом засади презумпції невинуватості є принцип *in dubio pro reo*, згідно з яким при оцінюванні доказів усі сумніви щодо вини особи тлумачаться на користь її невинуватості. Презумпція невинуватості особи передбачає, що обов'язок доведення вини особи покладається на державу [4];

– конституційний принцип презумпції невинуватості є багатоаспектним, діє на всіх стадіях кримінального провадження та навіть після його завершення, адже сутність цієї засади полягає в тому, що презумпція стосовно непричетності особи до вчинення кримінального правопорушення має універсальний характер, поширюється на всі сфери суспільного життя особи та діє доти, доки її не спростовано належним чином, тобто, за приписами ст. 62 Конституції України, у законному порядку й обвинувальним вироком суду. У розумінні зазначених конституційних приписів метою презумпції невинуватості є захист особи, стосовно якої здійснюється/здійснювалось кримінальне провадження, від будь-яких виявлених у зв'язку з цим форм осуду від публічної влади, унаслідок чого піддано сумніву непричетність такої особи до вчинення кримінального правопорушення, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду. За частиною першою статті 62 Конституції України лише обвинувальний вирок суду є тим судовим актом, у якому повинна бути встановлена винуватість особи у вчиненні кримінального правопорушення, тому інші акти публічної влади не можуть містити жодних позицій щодо винуватості особи, навіть у вигляді припущення стосовно такої винуватості.

Презумпцію невинуватості не можна тлумачити суто лінгвістично, тобто як таку, що стосується виключно чинення правосуддя у кримінальному провадженні; презумпція невинуватості, визначена в контексті інших приписів Конституції, має ширший зміст, тому її не можна пов'язувати лише з кримінально-правовими відносинами; Приписи статей 1, 3, 8, 62 Конституції України у їх взаємозв'язку вказують на позитивний обов'язок держави забезпечувати дотримання презумпції невинуватості особи на всіх стадіях кримінального провадження та після його завершення аж до спростування такої презумпції в законному порядку судом виключно в обвинувальному вироку. Це, зокрема, означає, що особу, підозрювану у вчиненні кримінального правопорушення, після закриття стосовно неї кримінального провадження з будь-яких підстав має сприймати вся публічна влада як таку, що не вчиняла кримінального правопорушення, поведіння з нею має відповідати такому сприйняттю та не спричиняти жодного явного осуду чи натяку на нього, не формувати негативного сприйняття суспільством такої особи, не підривати її репутації тощо.

Конституційний Суд України вважає, що презумпція невинуватості є не лише обов'язковим елементом реалізації конституційного права на судовий захист, без якого справедливий судовий розгляд неможливий, а й важливою конституційною гарантією, яка потребує справедливого судового розгляду й ефективного судового захисту. Зазначене обумовлює потребу в забезпеченні особі можливості висловлювати позицію стосовно своєї невинуватості, доводити цю позицію в судовому порядку, інакше будуть порушені основні засади судочинства, зокрема визначені частиною другою статті 129 Конституції України, як-от: рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом (пункт 1); змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості.

Принцип презумпції невинуватості обумовлює необхідність створення таких механізмів юридичного регулювання щодо завершення кримінального провадження, які забезпечать від сумнівів у винуватості особи у вчиненні такого діяння, яке вважалось кримінальним правопорушенням до його декриміналізації [5];

– Конституційний Суд України сприймає засаду презумпції невинуватості у світлі міжнародних зобов'язань України, передусім тих, які випливають із пункту 2 статті 14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 року.

Конституційний принцип презумпції невинуватості є застосовним у різних аспектах до всіх етапів кримінального провадження, зокрема й на етапі обрання та/чи продовження для особи запобіжного заходу. Отже, утілення принципу *in dubio pro reo* (у разі сумнівів – на користь обвинуваченого) як складника презумпції невинуватості об'єктивно встановлює потребу під час продовження строку запобіжного заходу у вигляді тримання особи під вартою в умотивованому рішенні суду, яке ухвалюють за результатами судового розгляду за участю обвинуваченої особи [6].

Компаративістське дослідження конституційного регулювання розглядуваної засади показує, що в країнах континентальної системи права презумпція невинуватості знайшла своє легальне закріплення в тексті конституції. У країнах же англосаксонської системи права принцип презумпції невинуватості розкривається переважно через судову практику та доктрину загального права, тобто він реалізується не стільки на конституційному рівні, скільки через прецеденти та інструкції судів. Так, наприклад, у США та Великій Британії концепція *«in dubio pro reo»* та обов'язок обвинувачення доводити вину особи ґрунтується на рішенні Верховного Суду або на загальних принципах *common law*, а не на прямому конституційному положенні.

Підводячи проміжний підсумок, зазначимо, що конституційне закріплення презумпції невинуватості має подвійну функцію: юридичну, оскільки слугує нормою прямої дії, яка гарантує людині захист від свавільних обвинувачень; ціннісну – формує культуру правосуддя, орієнтовану на верховенство права та права людини.

Про універсальний та загальнолюдський характер засади презумпції невинуватості свідчить те, що вона закріплена в ключових міжнародних актах, що визначають мінімальні стандарти захисту особи у відносинах з державою, створюють орієнтир для національних правових систем, а також формують базові стандарти правосуддя, дотримання яких є обов'язком держав і гарантією захисту особистих прав і свобод людини.

Так, згідно з п. 1 ст. 11 Загальної декларації прав людини (далі – Декларація): «Кожна людина, обвинувачена у вчиненні злочину, має право вважатися невинною доти, поки її винність не буде встановлена в законному порядку шляхом прилюдного судового розгляду, при якому їй забезпечують усі можливості для захисту» [7]. Пункт 2 ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права (далі – Пакт) встановлює: «Кожен обвинувачений у кримінальному злочині має право вважатися невинуватим, доки винуватість його не буде доведена згідно із законом» [8]. Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція або ЄКПЛ) в контексті права на справедливий суд визначено, що кожен, кого обвинувачено у вчиненні кримінального правопорушення, вважається невинуватим доти, доки його вину не буде доведено в законному порядку (ст. 6 § 2) [9]¹.

Системний аналіз наведених положень дозволяє зробити проміжний висновок, що відмінності у формулюваннях презумпції невинуватості, що містяться в Декларації та в Пакті, тягнуть і відмінності у способах або в процедурах її спростування. Згідно з Декларацією, презумпція невинуватості може бути спростована лише в результаті судового розгляду. Із визначення презумпції невинуватості, що міститься в Пакті та Конвенції, випливає, що

вона може бути спростована й іншим, встановленим законом способом.

Слід звернути увагу, що в низці спеціалізованих міжнародних документів також підкреслюється значення цієї засади. Наприклад, у Мінімальних стандартних правилах поведінки в'язнями (Правила Нельсона Мандели, 2015) наголошується на важливості недопущення ставлення до підозрюваних та обвинувачених як до винних до моменту остаточного вироку [10].

Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК), імплементуючи конституційну засаду, містить формулювання презумпції невинуватості, що істотно відрізняється як від визначення у Пакті та Конвенції, так і від формулювання дефініції, яке міститься в Декларації. Основні правила, що визначають зміст засади кримінального провадження «Презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини», закріплені у ст. 17 кодексу і становлять наступні положення: а) особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено у порядку, передбаченому цим Кодексом, і встановлено обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили; б) ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні кримінального правопорушення і має бути виправданим, якщо сторона обвинувачення не доведе винуватість особи поза розумним сумнівом; в) підозра, обвинувачення не можуть ґрунтуватися на доказах, отриманих незаконним шляхом; г) усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на користь такої особи; д) поведіння з особою, вина якої у вчиненні кримінального правопорушення не встановлена обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили, має відповідати поведінню з невинуватою особою.

На нашу думку, ключова різниця між положеннями Конституції України, Декларації, ЄКПЛ та Пакту полягає в тому, що право на спростування (заперечення) своєї винуватості відповідно до засади презумпції невинуватості перетворюється на обов'язок бути судимим, оскільки зазначена презумпція може бути спростована лише вироком суду. Крім того, презумпція невинуватості у Конституції України та КПК сформульована більш комплексно, ніж у відповідних міжнародних актах, оскільки вона додатково та імперативно визначає дві суттєві обставини, що розширюють сферу її дії: (1) вина має бути доведена в законному порядку і встановлена обвинувальним вироком суду та (2) особа не може бути піддана кримінальному покаранню, доки не буде встановлено її вину обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили. Таким чином, вітчизняне законодавство визначає зміст презумпції невинуватості, поєднуючи в собі як процесуальний аспект (право на доведення вини в законному порядку), так і матеріально-правовий (неможливість притягнення до кримінальної відповідальності без остаточного рішення суду), що посилює гарантії прав людини у сфері кримінальної юстиції.

Комплексність дослідження анонсованої тематики зобов'язує нас звернутися й до правових позицій Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ або Суд), що дає підстави зробити релевантні темі статті висновки. У контексті дотримання засади презумпції невинуватості Суд акцентує увагу на такі аспекти:

(а) засада презумпції невинуватості поширюється на весь кримінальний процес незалежно від результатів розслідування, а не тільки на етап судового розгляду (рішення у справі «Енглерт проти Німеччини», 1987 р.) [11];

(б) реалізація наведеного принципу передбачає обов'язок сторони обвинувачення інформувати особу про висунуті обвинувачення для того, щоб вона могла підготуватися та належним чином представити аргументи на свій захист; при здійсненні своїх повноважень судді мають відійти від упередженої думки про те, що підсудний вчинив злочинне діяння, оскільки обов'язок доведення цього

¹ Подібні положення містяться й у регіональних документах інших частин світу: Американській конвенції з прав людини (ст. 8 § 2), Африканській хартії прав людини і народів (ст. 7).

лежить на стороні обвинувачення та будь-який сумнів трактується на користь підсудного (рішення у справі Барбера, Мессегує і Джабардо проти Іспанії, 1994 р.) [12];

(в) без доведення попередньої вини обвинуваченого в порядку, встановленому законом і, зокрема, без надання обвинуваченому можливості скористатися правом на захист, судові рішення відносно нього породжують відчуття того, що обвинувачений є справді винним (рішення у справі «Минелли проти Швейцарії», 1983 р.) [13];

(г) є неможливим передчасне висловлення офіційних та неофіційних припущень щодо вини особи до її засудження згідно вироку суду, оскільки це є порушенням презумпції невинуватості у позапроцесуальних способах (рішення у справах «Аллєне де Рібемон проти Франції» 1995 р. [14]; «Шагін проти України», 2009 р. [15]; «С. О. проти Німеччини», 2024 р. [16]);

(д) оголошення підозри стосовно особи – це не порушення принципу презумпції невинуватості. Між тим, у разі закриття кримінального провадження з неабсолютних підстав (у зв'язку зі спливом строків давності притягнення до кримінальної відповідальності), не можна робити категоричні заяви про вину особи, поки не буде вироку суду з констатацією факту винуватості. Крім того, рішення про закриття кримінальної справи не повинно бути сформульовано у термінах, які не залишають сумніву щодо погляду на те, що вона вчинила злочин (рішення у справі «Габчук проти України», 2006 р.) [17].

Оцінка наведених вище положень чинного кримінального процесуального законодавства, правових позицій Конституційного Суду України та ЄСПЛ крізь призму правил, закріплених у ст. 17 КПК, дає підстави зробити такі висновки:

1. Положення, закріплені в ст. 17 КПК стосовно періоду, протягом якого діє презумпція невинуватості, є більш конкретизованими у порівнянні з міжнародно-правовими актами та Конституцією України. Зокрема, ч. 1 статті встановлює, що особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення, доки її вину не встановлено обвинувальним вироком суду, *що набрав законної сили*. А ч. 5 визначає, що поведження з особою, вина якої у вчиненні кримінального правопорушення не встановлена обвинувальним вироком суду, *що набрав законної сили*, має відповідати поведженню з невинуватою особою.

Отже КПК поєднує припинення дії презумпції невинуватості лише з ухваленням вироком, і лише з таким, що набрав законної сили.

2. КПК тісно пов'язує презумпцію невинуватості із забезпеченням доведеності вини. Іншими словами, кодексом встановлений не тільки обов'язок сторони обвинувачення доведення винуватості особи у вчиненні криміналь-

ного правопорушення в порядку встановленому законом, але і встановлюється стандарт її доведеності – «поза розумним сумнівом». Це означає, що обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, зокрема становлять склад кримінального правопорушення, мають бути встановлені на такому рівні, який би виключав будь-яке інше їх розуміння як судом, так й учасниками судового провадження, сторонніми спостерігачами.

3. У статті 17 КПК не міститься приписів, які б стосувалися забезпечення підозрюваного, обвинуваченого можливостями скористатися правом на захист. Такі положення в сенсі реалізації принципу презумпції невинуватості містяться в Загальній декларації прав людини, рішеннях ЄСПЛ, про які йшлося вище. Можна висловити думку: а навщо, якщо в кодексі закріплена засада «Забезпечення права на захист» (ст. 20), яка комплексно унормовує панівні ідеї у відповідній сфері кримінальних процесуальних відносин? Між тим, на нашу думку, зміст засади презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини має включати положення про забезпечення права на захист, інакше складається враження, що обвинувачений в межах кримінального процесу є пасивним учасником на відміну від сторони обвинувачення, на яку покладений обов'язок доведення винуватості особи і вона має активно діяти.

У зв'язку з цим пропонуємо ст. 17 КПК додати наступним положенням «Дія засади презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини передбачає доступ обвинуваченого до інших способів правового захисту».

4. Чинне законодавство нічого не говорить про дію презумпції невинуватості в інших провадженнях, в яких вирішується питання по суті справи. Йдеться про кримінальні провадження, які закінчуються не ухваленням вироку, а постановленням ухвал про застосування примусових заходів виховного або медичного характеру. Зрозуміло, що стосовно останніх ми не може говорити про вину особи, оскільки вона вчиняє суспільно небезпечне діяння в стані неосудності (відсутня суб'єктивна складова складу злочину). Між тим, вважаємо, що зміст ст. 17 КПК стосовно винуватості особи виписано абстрактно, без прив'язки до обов'язкового елементу складу кримінального правопорушення.

У зв'язку з наведеним пропонуємо ст. 17 КПК додати наступним положенням «У кримінальних провадженнях щодо застосування примусових заходів медичного характеру, а також застосування примусових заходів виховного характеру до неповнолітніх, які не досягли віку кримінальної відповідальності, засада презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини діє з урахуванням особливостей здійснення кримінального провадження, визначених § 2. Глави 38 КПК та Глави 39 цього Кодексу».

ЛІТЕРАТУРА

1. Вольтер. Задір, або Книга долі. URL: <https://www.buboquote.com/en/quote/3518-voltaire-it-is-better-to-risk-saving-a-guilty-person-than-to-condemn-an-innocent-one>
2. Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Blackstone%27s_ratio?utm_source=chatgpt.com
3. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Служби безпеки України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 62 Конституції України від 20.10.2011р. № 12-пр/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-11#Text>
4. Рішення Великої палати Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 59 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 368-2 Кримінального кодексу України від 26 лютого 2019 року № 1-р/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-19#Text>
5. Рішення Конституційного Суду України від 8 червня 2022 року № 3-р(II)/2022 у справі за конституційною скаргою Кротюка Олександра Володимировича щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 4 частини першої статті 284 Кримінального процесуального кодексу України (справа щодо презумпції невинуватості). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-22#Text>
6. Рішення Конституційного Суду України від 18 липня 2024 року № 8-р(II)/2024 у справі за конституційними скаргами Оніщенка Руслана Ілліча, Гаврилюка Дмитра Михайловича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини шостої статті 615 Кримінального процесуального кодексу України (справа про гарантії судового контролю за дотриманням прав осіб, яких утримують під вартою). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-24#Text>
7. Загальна декларація прав людини, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року, резолюція 217 А (III). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
8. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, ухвалений Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1966 року, резолюція 2200А (XXI), ратифікований Україною 19 жовтня 1973 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text

9. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Закон України від 17.07.97 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
10. Мінімальні стандартні правила ООН щодо поводження з в'язнями (Правила Нельсона Мандели), затверджені резолюцією Економічної і Соціальної Ради ООН 2015/20 від 21 грудня 2015 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_212#Text
11. Case of Englert v. Germany (application No. 10282/83) : Judgment of ECtHR, 25/08/1987// HUDOC. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-57480>
12. Case of Barberà, Messegue and Jabardo v. Spain (Article 50) (application No. 10588/83; 10589/83; 10590/83) : Judgment of ECtHR, 13/07/1994// HUDOC. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-57876>
13. Case of Minelli v. Switzerland (application No. 8660/79) : Judgment of ECtHR, 25/03/1983// HUDOC. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-57540>
14. Case of Allenet de Ribemont v. France (application No. 15175/89) : Judgment of ECtHR, 10/02/1995// HUDOC. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-57914>
15. Case of Shagin v. Ukraine (application No. 20437/05) : Judgment of ECtHR, 10/12/2009// HUDOC. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-96112>
16. Case of C.O. v. Germany (application No. 16678/22) : Judgment of ECtHR, 17/09/2024// HUDOC. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-236052>
17. Case of Grabchuk v. Ukraine (application No. 8599/02) : Judgment of ECtHR, 21/09/2006// HUDOC. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-76950>

Дата першого надходження рукопису до видання: 29.09.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 20.10.2025
Дата публікації: 29.10.2025